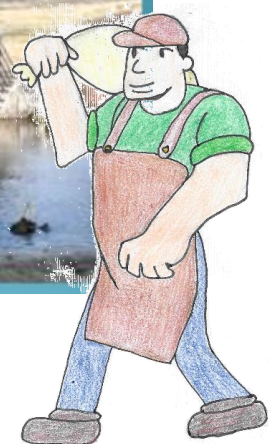

OD MLINA DO MLINA – VODA, NAŠA ČUDEŽNA TEKOČINA (lov na izgubljeni mlin)

OŠ Prestranek, šol. leto 2021/2022

Mentorice: Anita Čelhar, Mojca Kristan, Polona Požar

ŠOLA: Osnovna šola Prestranek, Ulica 25. maja 14 a, 6258 Prestranek

Tel.: 05 754 25 12 e-mail: os.prestranek@guest.arnes.si

NASLOV RAZISKOVALNE NALOGE: OD MLINA DO MLINA – VODA, NAŠA ČUDEŽNA TEKOČINA

Avtorji: 6. razred: Nika Trobec, Sara Osmanagić, Žiga Klanjšek, Lara Urbančič, Nik Abram, Jurij Margon, Tijan Sašić, Ana Česnik, Ivana Miljas in Benjamin Vlitez

Mentorji:

Anita Čelhar, prof. soc. pedagogike

Mojca Kristan, prof. slovenščine in nemščine

Polona Požar, prof. športne vzgoje

Povzetek

V turistični nalogi smo pripravili krožno kolesarsko pot, ki vodi od Tišlerjevega mlina v Žejah do Modrijanovega mlina pri Postojnski jami. Menimo namreč, da nam hitrost življenja nemalokrat povzroča psihične preobremenitve, katerih protiutež je narava in aktivnosti ob njej. Pot je lažje prevozna in nezahtevna, ob vodi se ljudje umirijo, sprostijo in naužijejo svežega zraka. Kolesarska pot je organizirana na način lova na zaklad, ki smo ga poimenovali *lov na izgubljeni mlin*. Udeležence nagovarja izmišljeni lik g. Tišler, ki jih prek svoje zgodbe v knjižici dejavnosti vodi od postojanke do postojanke. Na vsaki postojanki čakajo udeležence dejavnosti z različnih področij. Naš turistični proizvod je popolnoma izvedljiv. Z njim bi radi obiskovalce navdušili za raziskovanje naših krajev z namenom da se v naši okolici zadržijo kakšen dan več. S tem bi vplivali na razvoj turizma tudi izven Postojne.

Ključne besede: življenje ob vodi, reka Pivka, turistična ponudba, kolesarska pot, lov na zaklad, skrb za psiho-fizično počutje

Osnovna šola Prestranek

Ulica 25. maja 14a, 6258 Prestranek

Vsebina

1	Uvod	1
1.1	Predstavitev teme in motivi za izbor teme	1
1.2	Pridobivanje informacij in virov	2
1.3	Zdravilni učinki vode in reke	2
1.4	Cilji	2
2	Opis poti in naloge	3
2.1	Opis kolesarske poti	3
2.1.1	Tišlerjev mlin	3
2.1.2	Južna železnica in železniški most	4
2.1.3	Osnovna šola in vrtec Prestranek	5
2.1.4	Štivanski most	5
2.1.5	Ribnik v Grobiščah	5
2.1.6	Sprehajalna pot ob reki Pivki	6
2.1.7	Modrijanov mlin	6
2.1.8	Čistilna naprava (Stara vas)	7
2.1.9	Stržen (Rakitnik)	7
3	Turistični produkt – Lov na izgubljeni mlin	8
3.1	Orientacijska kolesarska pot – opis poti in dejavnosti	9
3.1.1	Postojanka 1 (izhodišče): Tišlerjev mlin	10
3.1.2	Postojanka 2 – Železniški most v Prestranku	11
3.1.3	Postojanka 3 – Osnovna šola Prestranek	12
3.1.4	Postojanka 4 – Most čez reko Pivko v Štivanu	13
3.1.5	Postojanka 5 – Ribnik v Grobiščah	16
3.1.7	Postojanka 7 – Modrijanov mlin	18
3.1.8	Postojanka 8 – Čistilna naprava (Stara vas)	19
3.1.9	Postojanka 9 – Stržen (Rakitnik)	20
3.1.10	Postojanka 10 (zaključna postojanka) – Tišlerjev mlin	21
3.2	Načrt izvedbe aktivnosti	23
4	1 Spominki	25
4.1.1	Knjižica z aktivnostmi	25
4.1.2	Lesen vodni mliček	26
4.1.3	Bombažni nahrbtnik	26
4.1.4	Mlinarjeva pogača	26
5	Zaključek	28
6	Viri in literatura	29

1 Uvod

1.1 Predstavitev teme in motivi za izbor teme

V naši turistični nalogi bomo izdelali kolesarsko pot ob reki Pivki in v okviru te orientacijsko dejavnost *lov na izgubljeni mlin*.

Reka Pivka teče po Pivški kotlini in je znana predvsem kot reka, ki ponikne v svetovno znani Postojnski jami. Njena pot je od izvira v Pivščah pri Zagorju do izginotja v podzemlje pri Postojnski jami sicer dokaj kratka, dolga samo 27 km, a je polna presenečenj in posebnosti. Med njimi so prav gotovo kamniti in leseni mostovi, mostički, brvi ... Od njenega izvira do izliva najdemo okoli dvajset mostov, če ostalih manj pomembnih prehodov preko nje niti ne omenjamo.

Reka Pivka je bistveno zaznamovala življenje ljudi ob njej, o čemer pričajo ljudske pripovedke, ostanki mlinov in žag na reki, način življenja ljudi ob njej itd.

Prav zaradi vloge, ki jo je reka odigrala v zgodovini, smo izbrali reko Pivko kot izhodišče razmišljanja o turistični nalogi. Kaj kmalu smo ugotovili, da je ves turizem ob reki Pivki usmerjen na Postojnsko jamo.

Po viharju idej smo prišli na idejo, da bi predstavili reko v širšem kontekstu in možnosti vključevanja reke v lokalno turistično ponudbo.

Naš turistični proizvod bo namenjen predvsem otrokom, šolskim skupinam ter mimoidočim, ki bi radi spoznali širšo okolico Postojne in reke Pivke. Pripravili smo primer kolesarskega izleta, v katerega smo vključili razne dejavnosti, vezane na vodo, s katerimi udeleženci raziskujejo, logično sklepajo, se česa novega naučijo in se pri tem zabavajo. Sodelujoči sledijo poti izmišljenega gospoda Tišlerja, ki jih vodi skozi kraje ob reki. Na postojankah jim pripravi izzive iz različnih predmetnih področij. Gre za medpredmetno povezovanje športa, književnosti, naravoslovja, kemije, matematike itd.

Kolesarska pot je oblikovana na način lova na zaklad. Sodelujoči prejmejo pred začetkom nahrbtnik, v katerem je vse potrebno, da se *lov na izgubljeni mlin* lahko prične. *Lov na izgubljeni mlin* sestavljajo zemljevid poti, izzivi in naloge o reki Pivki in sami vodi ter material za izdelavo preprostega lesenega mlinčka.

Lov na izgubljeni mlin je oblikovan na tradicionalen, klasičen način – brez interaktivnih pripomočkov, saj želimo, da otroci uživajo v naravi, se družijo s starši oziroma prijatelji ter preživijo doživljajsko poln in poučen dan.

1.2 Pridobivanje informacij in virov

- **pisni viri:** v šolski knjižnici in tudi v splošni knjižnica Bena Zupančiča Postojna bomo poiskali literaturo (tema: Prestranek, reka Pivka, mlini in žage, mostovi, kulturna dediščina ...) ter pregledali stare fotografije;
- **elektronski viri:** potrebne informacije bomo iskali na svetovnem spletu;
- **Notranjski muzej Postojna;**
- **ustni viri:** pripovedovanja domačinov;
- **Turistično društvo Postojna in TIC Postojna:** pozanimali se bomo, ali je našo idejo mogoče dejansko realizirati, kako je z vključitvijo našega turističnega proizvoda v obstoječo ponudbo v kraju;
- **Park Postojnska jama:** iskanje informacij;
- **Krajevne skupnosti ob porečju reke Pivke in naše kolesarske poti.**

1.3 Zdravilni učinki vode in reke

V seminarski nalogi smo poskušali na športen način vplivati na zdravje. Pot je lažje prevozna in nezahtevna, ob vodi se ljudje umirijo, sprostijo in naužijejo svežega zraka. Menimo namreč, da nam hitrost življenja nemalokrat povzroča psihične preobremenitve, katerih protiutež je narava in aktivnosti ob njej. Prav zato smo se odločili za lažjo in sproščeno pot polno čudovitih zvokov narave, prelepih sončnih zahodov, ki se odsevajo v vodi, različnih postojank, ob katerih odmislimo vsakdanje tegobe in se prepustimo čudesom življenja ob vodi.

Reka Pivka je v vsakem letnem času drugačna. V zimskem času nam nudi čarobno ledeno pot, spomladi in jeseni večkrat poplavlja in s svojimi presihajočimi jezeri privablja številne mimoidoče k pravljичnemu razgledu ter obisku vodnih ptic, v poletnem času pa lahko raziskujemo njeno suho strugo ali se ohladimo v senci dreves, ki jih najdemo ob vodi.

1.4 Cilji

- Popestriti turistično ponudbo v našem okolju.
- Spodbuditi ljudi k gibanju kot zdravemu načinu življenja.
- Spoznati in raziskati življenje ob reki Pivki.
- Narediti kolesarsko pot, ki bo polna energijskih postojank, ki udeležence napolnijo s pozitivno energijo in jih motivirajo za skrb za svoje psiho-fizično počutje.
- Spoznati obvodnega živalskega in rastlinskega sveta.
- Spoznati kemijske zakonitosti o vodi.
- Osveščati udeležence o skrbi za naravo.

2 Opis poti in naloge

2.1 Opis kolesarske poti

Začetek poti je v vasi Žeje pri Tišlerjevem mlinu (1. postojanka). Po makadamski poti se mimo cerkve pripeljemo do središča vasi. Po cesti skozi vas se peljemo proti Prestranku. Po približno 2 km prispemo do železniškega mosta (2. postojanka). Prečkamo glavno cesto in se peljemo proti OŠ Prestranek (3. postojanka). Pot nadaljujemo proti štivanskemu mostu (4. postojanka) in nato skozi vas Grobišče proti Postojni cca. 2 km. Pred glavno cesto zavijemo levo na makadamsko pot, ki vodi skozi vas Zalog. Od tam nas vodi urejena kolesarska pot proti Postojnski jami. Pot nadaljujemo po že urejeni sprehajalni poti ob reki Pivki (5. postojanka) in od tam do Modrijanovega mlina (6. postojanka).

Po opravljeni 6. nalogi zavijemo nazaj proti izhodišču. Pot nas tokrat vodi skozi središče Postojne, mimo postojnskega gasilskega doma (7. postojanka) do čistilne naprave (8. postojanka). Ob Strženu se nato peljemo proti Rakitniku (9. postojanka) in naprej skozi Matenjo vas do Žej (10. postojanka - »zaklad«).

Udeleženci kolesarske poti prejmejo nahrbtnik, v katerem je zemljevid poti, navodila za reševanje kvizov, poskusov in izzivov ter potreben material za izdelavo lesenega mlinčka.

2.1.1 Tišlerjev mlin

V neposredni bližini vasi Žeje je nekoč delovalo šest mlinov. Postopno so se ustavili. Nekdaj največji Ambrožičev mlin je pogorel leta 1903. Najdlje je obratoval Čadežev mlin, nekako do leta 1965. Jerinov mlin, na katerem je obratovala tudi žaga, spada v 1. kategorijo spomeniškega varstva. Mleti je prenehal leta 1946. (Samsa in Brovč, 2017, str. 10–11). Danes je edini ohranjen

Tišlerjev mlin, ki je najbližji vasi Žeje. Bil je eden izmed najimnitnejših med žejskimi mlini. Mlin odlikuje posebna kamnoseška mojstrovina – klesani skalni bloki v strugi reke Pivke. Preko njih je vodila pot do žage in do Žej. Mlin je bil obnovljen leta 1939, svetovna vojna pa je prekinila delo v mlinu. Mlin je po vojni mlel nekaj časa le za lastne potrebe. Zavod za spomeniško varstvo iz Gorice je mlinarsko-žagarsko

enoto uvrstil v varstveni režim 1. stopnje. Mlin je imel dober zaslužek, saj je bila v Prestranku kobilarna za lipicance in je avstrijska uprava stalno vozila večje količine žita za žrebeta (Habe, 1996, str. 37–40).

2.1.2 Južna železnica in železniški most

Poleg reke Pivke in mlinov na njej je tukajšnje življenje močno zaznamovala železnica.

Prestranek se lahko za svoj nastanek lahko zahvali sosednji, zaradi sedeža cerkvenih oblasti nekoč pomembnejši vasi Slavina. Vaščani Slavine so se namreč pri gradnji južne železnice leta 1857 namreč uprli postavitvi postajnega poslopja z utemeljitvijo, da bodo vlaki plašili domače živali. Zato so

bili železničarji prisiljeni zgraditi postajno poslopje na čistini. Okoli poslopja je postopoma nastajalo naselje v velikosti treh nekdanjih Slavin (Kolenc, 2006, str. 247).

Južna železnica Dunaj–Trst je bila ena ključnih pridobitev oziroma prelomnic v procesu industrializacije in modernizacije življenja na našem prostoru. Gradnja je potekala v šestih etapah: graditi so jo začeli leta 1839. Do Celja je bila zgrajena leta 1846, čez tri leta je bila narejena povezava do Ljubljane. Zadnja etapa od Ljubljane do Trsta je bila zaključena z veličastnim odprtjem 27. julija 1857. Takrat je v Trst »privihral prvi hlapon«. Svečanosti so se udeležili številni gostje s cesarjem Francem Jožefom I. na čelu (Čuk, 2017, str. 3).

Ob magistralni cesti pri Prestranku pa nas čaka pravo presenečenje, saj ima reka Pivka tu kar »štirimostovje« na manj kot 200 metrov kratki razdalji. To je nedvomno zelo redek gradbeni dosežek ne samo v Sloveniji, ampak tudi v tujini. Tu srečamo najprej most magistralne ceste Postojna–Pivka, samo nekaj deset metrov naprej most, ki pelje proti Žejam in po stari cesti proti Matenji vasi, železniški most in še malce naprej most, ki pelje po vojaški cesti proti Postojni in proti Žejam (Brovc, 2017, str. 32).

2.1.3 Osnovna šola in vrtec Prestranek

Značilnosti pokrajine ob Pivki je poplavni svet. Poplave se na Pivškem pojavljajo spomladi in jeseni, ko še ne povzročajo škode na pridelku. Osnovna šola Prestranek stoji tik ob reki Pivki in v neposredni bližini poplavnega območja. Reka Pivka poplavlja zlasti v jesenskem in spomladanskem času.

2.1.4 Štivanski most

Grad Prestranek povezuje s Postojno cesta, ki poteka po Matenjskem polju in prečka reko Pivko pri Štivanu. Tam lahko še danes občudujemo most z enim lokom – najstarejši most, zgrajen preko Pivke. Širina štivanskega mostu še danes ustreza širini kočije (Brovč, 2015, str. 8).

2.1.5 Ribnik v Grobiščah

Je plod dela Ribiške družine Postojna. Gre za majhno jezero, ki je priljubljeno pri ribičih. V njem prevladujejo krapji vseh velikosti in teže, v bajerju pa so prisotne še rdečeperke in rdečeoke.

2.1.6 Sprehajalna pot ob reki Pivki

Makadamska sprehajalna pot ob reki Pivki nas vodi skozi krajinsko pester in rekreacijsko privlačen obrečni prostor območja Nature 2000. Trasa je urejena od Vilharjeve ulice v Postojni do Postojnske jame.

Ob poti so urejena tudi počivališča. Tu si lahko sprehajalci odpočijejo, družijo in uživajo v naravi (<https://www.visit-postojna.si/si/kaj-poceti/pohodnistvo/pohodne-in-sprehajalne-poti/sprehajalna-pot-ob-reki-pivki>).

Pot poteka na poplavnem območju, ki nudi zavetje bogatemu rastlinskemu in živalskemu svetu. Ob pogledu na reko tako srečamo številne race, vodomce, kosce in številne druge živali ter rastline. Tu je tudi priljubljen kraj za ribolov.

2.1.7 Modrijanov mlin

Modrijanovo domačijo najdemo v samem srcu Parka Postojnska jama. Nahaja se malo pred ponorom reke Pivke. Oglejmo si lahko Spodnji mlin, stanovanjsko poslopje in žago venecijanko.

Modrijanov mlin, katerega mlinska kolesa se tu vrtijo že pet stoletij, velja za pravi etnološki biser. S pomočjo električne energije je bil zopet vzpostavljen mehanizem, ki poganja mlinski kamen.

V notranjosti mlina je predstavljeno delo mlinarja. V prostoru mlina je na ogled tudi priložnostna razstava O mlinih in mlinarjih, ki razkriva zanimivosti mlinov na Pivki in življenja mlinarjev.

V pritličju domačije najdemo restavracijo s posebnostmi domače kuhinje (<https://www.postojnska-jama.eu/sl/atracije-v-parku/ponor-pivke-in-modrijanova-domacija/>).

2.1.8 Čistilna naprava (Stara vas)

Čistilna naprava v Postojni obratuje že od leta 1985. V letu 2015 se je staro čistilno napravo z zmogljivostjo 15.000 populacijskih ekvivalentov, zamenjalo z novo, tehnološko modernejšo in zmogljivejšo čistilno napravo z zmogljivostjo 21.000 populacijskih ekvivalentov.

(<https://www.kovodpostojna.si/odpadne-vode/cistilne-naprave/cistilne-naprave/ccn-postojna/>)

Po dogovoru je možen ogled čistilne naprave za šole in organizirane skupine, kjer udeleženci izvejo kako poteka čiščenje odpadnih vod iz postojnskih gospodinjstev.

2.1.9 Stržen (Rakitnik)

Stržen je zadnji desni pritok reke Pivke. Gre za poplavno območje, kjer so obsežna travišča in trstišča.

Na območju Rakiškega stržena se srečujemo z izredno obremenjenostjo glede preskrbljenosti prsti z dušikovimi spojinami, zato je kakovostno stanje vodotoka slabo, kar

pomeni, da so voda in tla na tem območju polna hranil (onesnažil). Rastlinske vrste, ki kažejo na omenjene značilnosti okolja, so veliki jesen, iva, navadna lipa, navadni repuh, velika kopriva, velecvetna mrtva kopriva itn. (Rupnik, 2018).

To območje izkoristijo pri svojih selitvah ptice, ki se tu rade ustavljajo zaradi hrane, ki jo dobe v onesnaženi vodi, ki priteče iz čistilne naprave. Ker so površine poraščene z grmovjem in trstičevjem, imajo tudi mir in prostor za počitek. Največkrat lahko opazimo ptice selivke, ki prihajajo iz severnih krajev in se tu ustavijo na poti v tople kraje - to je zadnja postojanka na njihovi poti. Če je slabo vreme, se tu ustavijo za več dni in čakajo lepo vreme. Takrat je idealna priložnost za opazovanje. Velikokrat jih zagledamo že med samo vožnjo mimo letališča v Rakitniku.

Turistično zanimivo je opazovanje ptic v različnih obdobjih skozi leto. Vidimo lahko tudi številne ogrožene vrste (predvsem gnezdilke), ki živijo na poljedelskih površinah. Mednje sodijo tudi kosec, jerebica in poljski škrjanec, ki jih lahko vidimo v širši okolici Stržena. Med ogroženimi vrstami vidimo tudi belorepca, ranljive vrste pa so tudi kragulj, bela in črna štorclja, klavžar ...

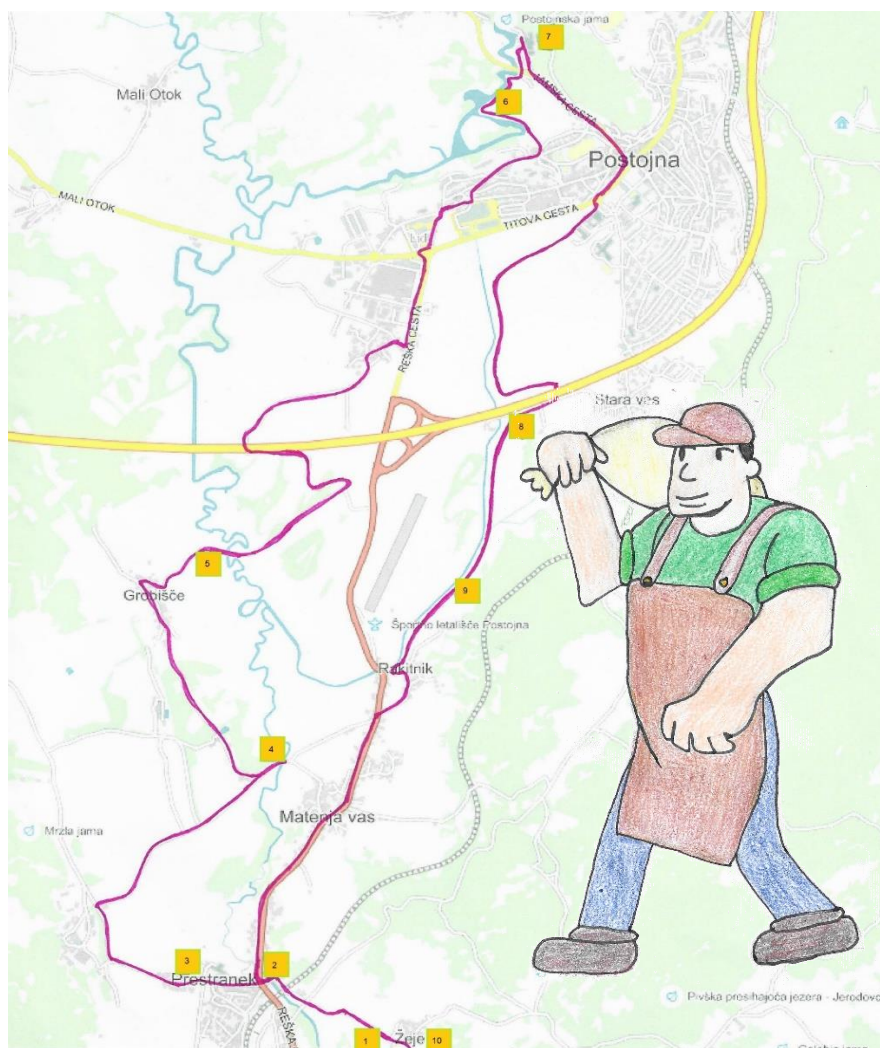
3 Turistični produkt – Lov na izgubljeni mlin

Naša glavna dejavnost je orientacijska kolesarska pot, ki vodi od Žej (Tišlerjev mlin) do Postojnske jame (Modrijanov mlin) in nazaj. Na tej poti morajo udeleženci opraviti različne dejavnosti, ki so na različne načine povezane z vodo in reko Pivko (živalski svet v in ob vodi, poskusi z vodo, uganke in pravljice itd.).

Knjižica z navodili ter skrinjica s pripomočki za lov na izgubljeni mlin se bodo nahajala v TIC-u v Postojni, v OŠ Prestranek ter lokalnih krajevnih skupnostih. Tam bodo udeleženci dobili tudi vse informacije o izhodišču, težavnosti ter zanimivosti na poti.

Turisti, ki s seboj nimajo kolesa, si ga lahko izposodijo na točkah Posbikes ali pri lokalnih ponudnikih.

Izdelali smo fotoknjigo z opisi poti, zanimivosti na njej ter dejavnosti, ki jih je treba opraviti med potjo.

Zemljevid poti

3.1. Orientacijska kolesarska pot – opis poti in dejavnosti

Orientacijska kolesarska pot ob reki Pivki je predvidena na način lova na zaklad. Sestavljena je kot pravljica – g. Tišler, izmišljeni lastnik Tišlerjevega mlina, pelje popotnike od mlina v Žejah do Modrijanovega mlina in nazaj. Vmes se ustavi na 10 postojankah, kjer udeležence čakajo različne dejavnosti.

Priprava navodil za knjižico dejavnosti

Paketki z raznolikimi dejavnostmi

S kolesi na kolesarsko pot

Brv čez reko Pivko pri Tišlerjevem mlinu

Priprava navodil za knjižico dejavnosti

Ustvarjanje starega mlinarja

3.1.1 Postojanka 1 (izhodišče): Tišlerjev mlin

Pred davnimi časi je živel mlinar Janez Tišler. Njegov dom je bil v vasi Žeje pri Postojni. Bil je bogat in dober mož. Vsem vaščanom je v svojem mlinu redno mlel pšenico za moko in jim tako pomagal, da so bili vedno siti. Tisti, ki pa svoje moke niso imeli, jim jo je on podaril.

Nekega dne pa je Pivka poplavljala. Poplave so uničile njegov mlin. Odpravil se je v iskanje novega mlina, doma. S seboj je vzel culo, v kateri je imel čutarico vode in kruh.

1. dejavnost: MOST LJUBEZNI

V zabojčku poišči paketek z oznako 1. Odpre ga in si pripravi vse za naslednji poskus.

Potek dela: Pripravi 5 lončkov in jih položi na ravno površino. Vzemij flasterko vode in v 3 lončke nalij 50ml vode, vsemi barve za živila in vodo v prvem lončku obarvaj z rumeno, drugo z modro in tretjo rdečo barvo.

V vrsto postavi lončke v naslednjem vrstnem redu: prvi z modro barvo, drugi je prazen, tretji je zeleno obarvan, četrti je prazen, peti je obarvan z rdečo barvo.

Vse lončke med seboj povežemo s papirnatimi brisačkami, složenimi v trak. Kter bodo rezultati poskusa vidni šele čez nekaj časa, postavi lončke tu in nadaljuj pot proti točki 2, kjer te čaka naslednja dejavnost.

3.1.2 Postojanka 2 – Železniški most v Prestranku

Pot ga je vodila proti železniškemu mostu v Prestranku, kjer mu je prijazna domačinka ponudila sestavine za juho. Juho si je skuhal pod mostičkom. Odpravi se na pot in juho skuhaj tudi ti.

2. dejavnost: Živahna juha

V zabojčke poišči paketek z oznako 2.
Odpri ga in si pripravi vse za naslednji
poskus.

Potek dela: V lonček nalijemo 50 ml vode.
Obarvamo jo z barvilom za živila. Nanjo
nalijemo olje in počakamo, da se plasti
ločita. Šumečo tableto razlomimo na manjše
kosčke in jo damo v lonček.

Opisi, kaj se je med poskusom dogajalo.

Pot je nadaljeval proti šoli in vrtcu.

3.1.3 Postojanka 3 – Osnovna šola Prestranek

Takratni ravnatelj mu je povedal, da imamo pri šoli zdravilno vodo, ki jo malo začaraš, zavrtiš in dobiš nove moči za nadaljevanje poti proti Štivanskem mostu.

3. dejavnost: Kako voda teče?

V okolici šole najdi zunanji umivalnik s pitno vodo. Z vodo napolni priložena plastenka. Plastenko zapri in jo obrni navzdol. Nato pokrovček odvij in opazuj, kako voda teče. Ko je plastenka prazna, jo ponovno napolni, zapri, jo nekajkrat zavrti, obrni navzdol in jo odpri.

Ali teče voda v obeh primerih enako hitro?

V katerem primeru voda enako merneje steče iz plastenke?

Plastenko znova napolni, saj boš vodo potreboval še v nadaljnjih dejavnostih na poti.

3.1.4 Postojanka 4 – Most čez reko Pivko v Štivanu

Pri mostičku se je odpočil ob pogledu na prekrasno jezero. In zagledal prekrasna laboda, ki sta plavala nedaleč stran.

V tem je mimo prišel starejši gospod, ki je živel v Rakitniku. Gospodu Tišlerju je povedal zgodbo, zakaj se labodi redno vračajo sem.

Vzemi si minuto in si pravljico preberi tudi ti. Pa ne pozabi, poglej okrog in mogoče mogočne ptice vidiš tudi ti.

PRAVLJICA: LJUBEZEN POD ŠTIVANSKIM MOSTOM

Pred davnimi časi je na grad Prestranek po svojih opravkih redno prihajal premožni trgovec Matthaesus z Dunaja. Pot ga je vedno vodila skozi Postojnska vrata, nato pa skozi Grobišče in mimo Štivanja, ki mu je bil zaradi spokojnosti narave še posebej pri srcu. Ko se je nekega poznega popoldneva po večdnevem potovanju peljal mimo cerkvice v Štivanu, ga je pogled na prelepo pokrajino še posebej pritegnil. Utrujen od dolge in naporne poti je pomislil, da bi si lahko privoščil krajši oddih in si pretegnil noge. Velel je ustaviti kočijo pri bližnji cerkvi in se peš odpravil na krajši sprehod. Pot ga je pripeljala do kamnitega mostička, pod katerim se je vila reka Pivka. Nedaleč stran je med krošnjami dreves opazil prelepo dekle, ki je ob bregu krmilo račke. Njena lepota ga je tako očarala, da jo je želel spoznati. Ko se mu je skozi grmovje uspelo prebiti do kraja, kjer je prej stalo dekle, je razočaran ugotovil, da je dekle izginilo, v vodi poleg račk pa je plaval prelep labod. Žalosten se je odpravil nazaj proti kočiji in nadaljeval svojo pot. Ker ga je pogled na dekle tako očaral, se je na istem mestu ustavil tudi čez nekaj dni, ko se je vračal domov. Tudi tokrat je ob bregu

zagledal dekleta. Njuna pogleda sta se srečala in za trenutek sta obstala kot uročena. Matthaeus je z dekletom želel spregovoriti vsaj nekaj besed in izvedeti njeno ime, vendar se je zgodba ponovila. Na mestu, kjer je bilo prej dekleta, je tudi tokrat plaval prečudovit labod. Mladenič se mu je previdno približal in mu ponudil košček pogače, ki mu je ostal od malice in ga je imel shranjenega v žepu. Labod je plaho priplaval bliže, mu iz roke previdno vzel košček pogače ter ga hvaležno pogledal. Ta pogled je trgovca presunil - bil je namreč na moč podoben dekletovemu pogledu. Zamišljen se je mladenič odpravil nazaj v domače kraje. Od takrat se je trgovec redno vračal na to mesto, s seboj pa je vedno imel košček pogače. Zgodba se je večkrat ponovila. Vsakič, ko je mladenič hotel priti do dekleta, ga je tam pričakal labod. Po enem letu se je na eni izmed svojih poti spet ustavil pri mostičku in tam zagledal dekleta, zaradi katerega je mnogo večerov bedel dolgo v noč. Odločen, da mu tokrat ne bo ušla, se je pognal proti njej, pri tem pa mu je zdrsnilo in padel je v reko. Ker ni znal plavati, se je začel utapljati. Dekleta mu je priskočilo na pomoč in ga rešilo iz vode. Od takrat sta se redno sestajala pri mostičku in se sprehajala po okoliških poljih. Med njima je vzklila močna ljubezen. Nekega dne ju je pot zanesla do cerkvice v Rakitniku, ki je ime dobila po Marijini zaroki. Prevzet od trenutka je mladenič dekleta zasnuvil in ji obljubil, da se bo v tej cerkvi z njo poročil, ko se naslednjič spet vrne. Mladi Matthaeus se je jeseni res vrnil po nevesto, vendar se njena družina s poroko ni strinjala, saj je bilo dekleta obljubljenemu drugemu snubcu. Mlada zaljubljenca sta se v obupu odločila, da skupaj pobegneta. Čeprav je bila že noč, je Matthaeus svoji izbranki brez razmišljanja pomagal na kočijo in konje v diru usmeril čez polje. Ker je bila tema in ni videl poplavljenega polja, je kočija zapeljala v strugo reke Pivke ter se prevrnila. Naslednji dan so domačini našli polomljeno kočijo in preplašene konje, o paru pa ni bilo sledu. Nesojena mladoporočenca so dolgo iskali, vendar ju niso nikoli našli. Domačini pa vedo povedati, da se od takrat naprej ob poplavih dva laboda redno vračata v te kraje. Največkrat ju vidijo v bližini cerkve Marijine zaroke v Rakitniku.

4. dejavnost: Pravljica \Rightarrow ljubezen pod štivanskim mostom

Ustavi se na lepi jasi pri Štivanskem mostu, si malo odpočiji in v miru preberi pravljico.

Odgovori na vprašanja.

1. Po kateri poti je premožni trgovec redno prihajal v naše kraje?

2. Katera reka teče pod Štivanskim mostičkom?

3. Katero ptico se tu redno vidi ob poplavih?

4. Kaj meniš - kdo sta laboda, ki se od poplavih redno vračata v te kraje?

Gospod Tišler je postal lačen, zato ga je pot vodila do umetnega ribnika v Grobiščah.

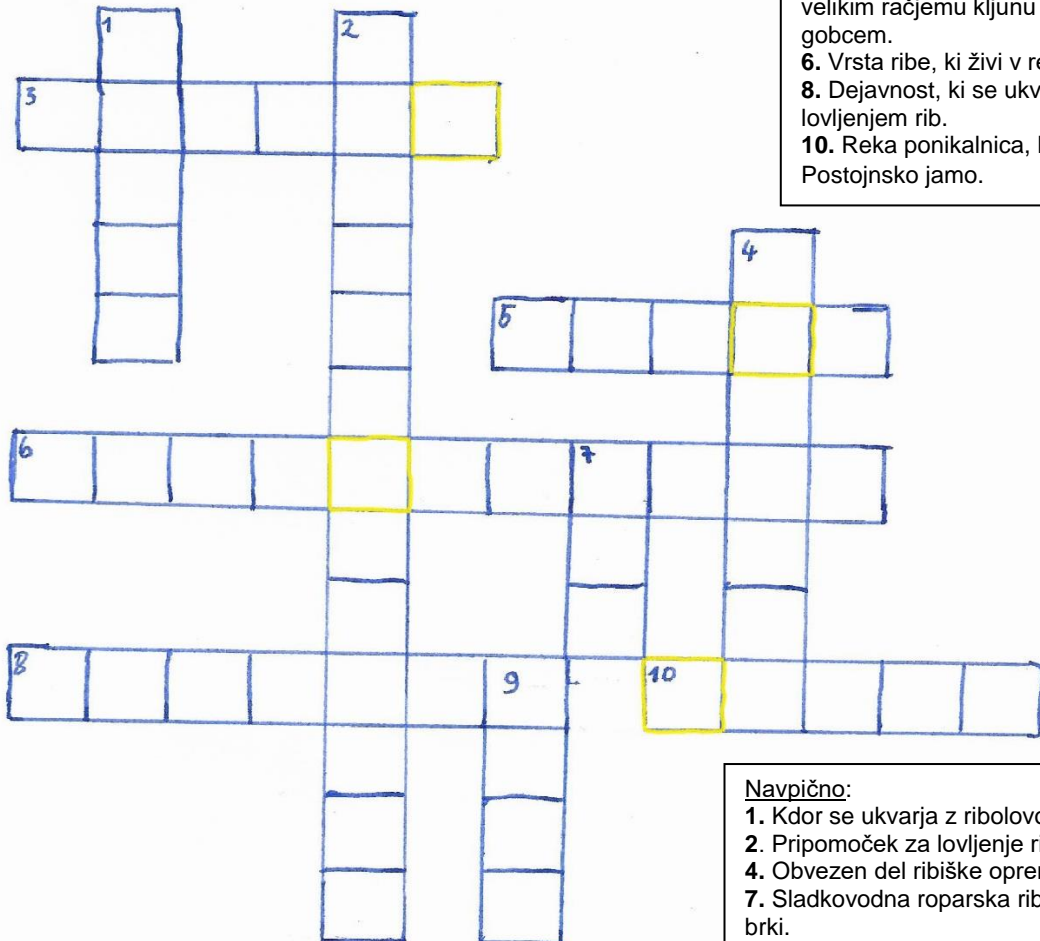
3.1.5 Postojanka 5 – Ribnik v Grobiščah

Pot ga je peljala mimo Štivanskega ribnika skozi vas Grobišče do umetnega ribnika. Bil je presrečen, ko je zagledal znak Ribiške zveze Postojna, da je tu dovoljen ribolov.

Hitro pojdi tja tudi ti in v križanki ugotovi, katero ribo je ulovil. To narediš tako, da izpišeš črke v rumenih kvadratih, in sicer od zgoraj navzdol.

5. dejavnost: RIBNIK V GROBIŠČAH
Reši križanko.

Vodoravno:

3. Večja, umetno narejena kotanja z zajezeno vodo, zlasti za gojenje rib.
5. Sladkovodna roparska riba z velikim račjemu kljunu podobnim gobcem.
6. Vrsta ribe, ki živi v reki Soči.
8. Dejavnost, ki se ukvarja z lovljenjem rib.
10. Reka ponikalnica, ki je ustvarila Postojnsko jamo.

Navpično:

1. Kdor se ukvarja z ribolovom.
2. Pripomoček za lovljenje rib.
4. Obvezen del ribiške opreme.
7. Sladkovodna roparska riba z velikimi brki.
9. Uporablja se za privabljanje rib z namenom, da se jih ulovi.

Geslo: _____

V iskanju novega doma je se je odpravil čez Zalog proti Postojni.

3.1.6 Postojanka 6 – Sprehajalna pot ob reki Pivki

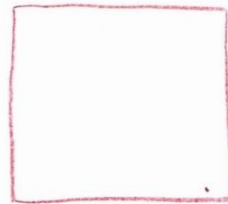
Pot je bila takrat makadamska, danes pa nas skozi mesto vodi urejena kolesarska cesta in nas pripelje do urejene sprehajalne poti ob reki Pivki.

Stari Tišler se je tu usedel na klopec, popil malo čudežne vode in zagledal drobno ribico. Povedala mu je, da je v bližini mlin, vendar da mu pove navodila za pot le v primeru, če reši 3 uganke.

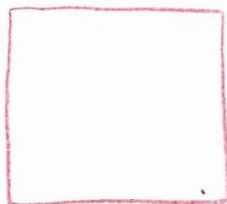
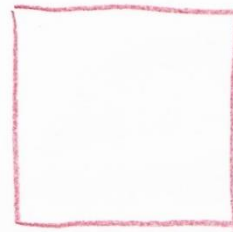

6. dejavnost : Reši uganke in v okvirčke
nariši rešitve!

Po reki Pivki čofota
in se oglašga ga ga ga.

Ponekod visoko zrased,
ponekod je pokošena,
kravica na njej se pase,
če ni suha je zelena.
(A. Štefan)

Teče, teče, nima nog,
kamne brusil, nima rok,
gre vse večja, vse bolj leno
in se z morjem zlije v eno.
(A. Štefan)

Ker je g. Tišler pravilno odgovoril, je dobil navodilo: »Pot naj te vodi ob reki Pivki. Čez dober kilometer prideš v prelep park Postojnske jame in tam najdeš g. Modrijana in njegov mlin.«

3.1.7 Postojanka 7 – Modrijanov mlin

Z G. Modrijanom sta se dogovorila, da mora vsak dan speči 4 hlebce kruha. G. Modrijan mu je rekel: »Če boš pridno delal, boš dovolj zaslužil, da boš lahko kmalu obnovil svoj mlin.«

Hitro izračunaj računsko nalogo, koliko časa je mlinar delal za en hlebec kruha.

7. dejavnost: Pek in mlinar

Pek potrebuje za hlebec kruha 1 kg moke. Mlinar, ki je nekoč deloval v Modrijanovem mlinu, je za mletje žita, kjer je pridobil 100 g moke, potreboval 3 min dela.

Koliko časa je mlinar delal, da je lahko pek spekel hlebec kruha?

V prelepem parku Postojnske jame si je vsakodnevno za malico privoščil mlinarjevo pogačo. Pogača čaka v nahrbtniku tudi tebe, privošči si jo. Pa dober tek!

Po približno letu dni je g. Tišler res zaslužil dovolj, da je lahko obnovil svoj mlin.

3.1.8 Postojanka 8 – Čistilna naprava (Stara vas)

G. Tišler se je odpravil skozi mesto in pot nadaljeval po poljih do današnje čistilne naprave. Voda v njegovi čutarici je bila zelo umazana, zato jo je moral filtrirati. Kako se to naredi? Le poglej in se preizkusi tudi ti.

8. dejavnost: Umijmo vodo

V zabojčku poišči tri lončke. V plastenko z vodo dodamo nekaj zemlje ter pomešamo, da nastane umazana zmes.

1. Vzemi približno cedilce in precedi umazano vodo v drugi lonček. Kakšna je voda? _____

2. Na cedilo nato položi približno krpicico in spet precedi vodo v čist kozarec. Kakšna je voda? _____

3. Nasuj na krpo v cedilo približni pesek. Precedi skozi pesek na krpi umazano vodo. Kakšna je voda? _____

Ob sončnem zahodu se je g. Tišler počasi odpravil proti jezercu pri Rakitniku in Strženu (pritoku reke Pivke).

3.1.9 Postojanka 9 – Stržen (Rakitnik)

G. Tišler je prišel na s soncem obsijano ravnino, kjer je danes športno letališče. Ko pa letala odletijo, priletijo posebni letalci – raznovrstne ptice. Tu iščejo predvsem hrano in prostor za začasni postanek. Tu se ustavi tudi ti.

9. dejavnost: Sprehod med pticami

Sprehodi se ob rakiškem jezeru, sprosti se ter v miru in tišini opazuj ptice.

Na tem mestu se pogosto zadržujejo bele in sive čaplje, navadne štorcklje, race, labodi, kanje, kosci, rečni galebi itd. Če pa imaš srečo, lahko tu vidiš tudi orla belorepca, črno štorckljo in že skoraj izumrlega klavžarja.

Pri določanju vrst ptic si pomagaj s priloženim letakom in na spodnjo črto napiši, katere ptice si opazil/a.

Majhen črn kos je g. Tišlerju prišepnil na uho: »Hitro po glavni cesti odpravi domov se, saj presenečenje tam čaka te.«

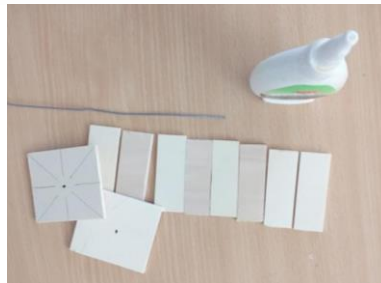
3.1.10 Postojanka 10 (zaključna postojanka) – Tišlerjev mlin

G. Tišler je hodil približno eno uro in prišel nazaj domov. Tam so ga pričakali domačini, ki so mu njegovo dobroto poplačali tako, da so prenovili njegov dom in mlin. Prihranke pa je g. Tišler porabil, da je naredil lesene mline, s katerimi bi navdušil ljudi za izgradnjo mlinov na rekah.

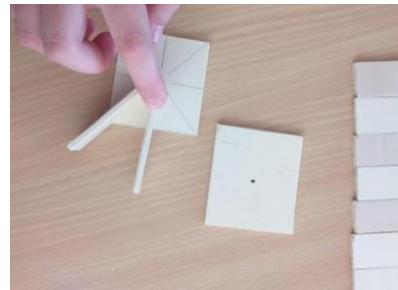
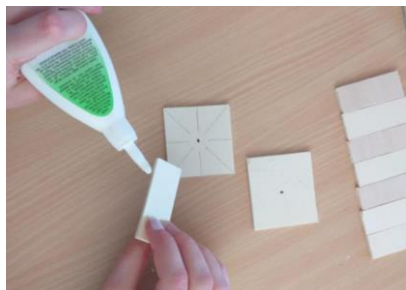

10. dejavnost: Izdelaj mlin

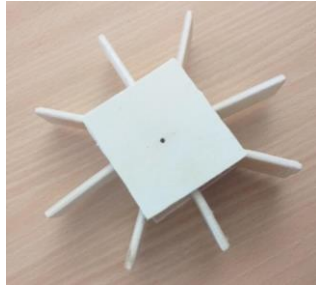
1. Odpri vrečko, vzemi iz nje žičko, lepilo, dve kvadratni ploški in osem pravokotnih ploščic, ki služijo kot lopatice za mlin.

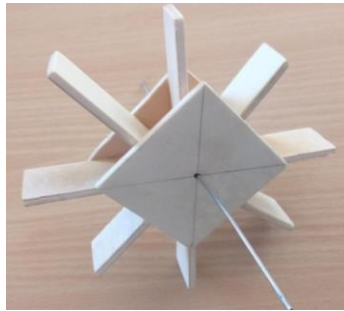
2. Vzamemo kvadratno ploščko, na kateri so označena mesta, kamor prilepimo lopatice. Vzamemo lopatice, jih namažemo z lepilom in prilepimo na črte.

3. Ko so vse lopatice prilepljene, jih z lepilom namažemo še zgoraj in nanje prilepimo še drugo kvadratno ploščo.

4. Na koncu skozi luknji damo žičko.

5. V okolici poiščemo dve rogovili, ki bosta služili kot podstavek za mlin.

6. Čestitam, delo si odlično opravil/-a! 😊

7. Pred odhodom preveri rezultat 1. poskusa in zapiši ugotovitve. _____

3.2 Načrt izvedbe aktivnosti

Vse informacije glede izvedbe dejavnosti zainteresirani dobijo v TIC-u Postojna, v Osnovni šoli Prestranek ter lokalnih krajevnih skupnostih.

Primer organizirane izpeljave lova na mlin:

Organizirane skupine se najavijo OŠ Prestranek, ki uredi vse potrebno za izpeljavo dneva dejavnosti. Šola priskrbi vso potrebno športno opremo (kolesa, čelade, prva pomoč) ter pripravi vrečke s pripomočki. Posamezniki dobijo za s seboj nahrbtnik, v katerem je tudi voda in malica.

SODELUJOČI:

- vodnik – po normativih glede na število udeležencev,
- zainteresirani posamezniki.

KAJ POTREBUJEMO:

- kolo in ustrezna kolesarska oprema (možnost izposoje),
- nahrbtnik s pripomočki za izpeljavo dejavnosti (knjižica z zemljevidom in navodili, svinčnik),
- malica.

TEŽAVNOST IN NEVARNOSTI NA POTI:

Kolesarska pot je nezahtevna in večinoma poteka po urejenih stranskih poteh, deloma tudi po kolesarski stezi. Najnevarnejši del poti je del med Rakitnikom in Prestranku ob povratku proti Žejam.

DOLŽINA POTI: približno 20 km

TRAJANJE DEJAVNOSTI: 3 ure

FINANČNA KONSTRUKCIJA:

Prizadevamo si, da bi lahko stroške turističnega proizvoda krili iz raznih sponzorskih sredstev (lokalni ponudniki turističnih dejavnosti, krajevne skupnosti, Občina Postojna ipd.), tako bi bila za udeležence kolesarske poti dejavnost brezplačna.

Stroški organizatorja:

- priprava koles in zaščitne športne opreme,
- izdelava in priprava pripomočkov za nahrbtnik (pripomočki za aktivnosti, deli za sestavo lesenega mlinčka, mlinarjeva pogača itd.),
- stroški za izdelavo knjižice dejavnosti.

4 Trženje in promocija

Da bi lahko naš turistični proizvod predstavili in tržili tudi širše ter z njim popestrili obstoječo lokalno turistično ponudbo, bomo naš turistični proizvod oglaševali preko Občine Postojna, Notranjskega muzeja Postojna, Turističnega društva in TIC-a Postojna, krajevnih skupnosti šolskega okoliša, športnih društev, Parka Postojnska jama, podjetja Kovod, lokalnih turističnih agencij ter lokalnih gostinskih, storitvenih in trgovskih ponudnikov ter ponudnikov prenočišč. Prav tako bi oglaševali prek spletnih strani (šolska spletna stran, Visit Postojna, kolesarske spletne strani itd.). Oglaševali bomo tudi s plakati, letaki in zloženkami ter prek socialnih omrežij. Naš turistični produkt bomo predstavili tudi na turistični tržnici.

Na omenjenih lokacijah bi razdelili reklamne letake z informacijami o poteku dejavnosti ob reki Pivki. Nahrbtnike s pripomočki za aktivnosti bi bilo mogoče kupiti v TIC-u Postojna ter v lokalnih krajevnih skupnostih ali prek elektronske pošte.

S pomočjo občine Postojna in lokalnih krajevnih skupnosti bomo sodelovali na raznih promocijskih aktivnostih, kjer bomo predstavili naš turistični produkt. Tako se bomo predstavili na Tednu vseživljenjskega učenja, Kresovanju na Prestranku, na kulturnem večeru KS Prestranek ter prek lokalnih medijev.

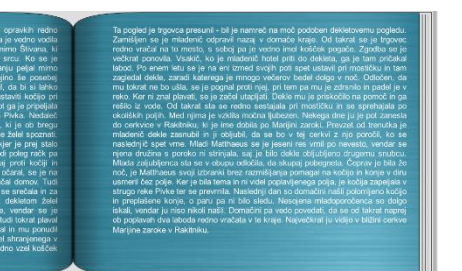
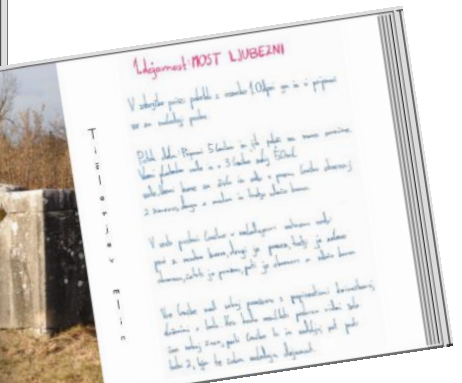
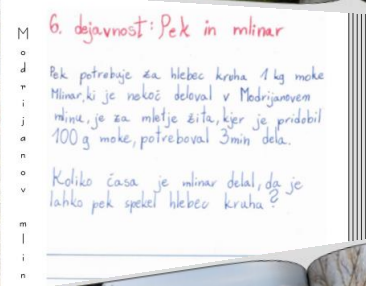
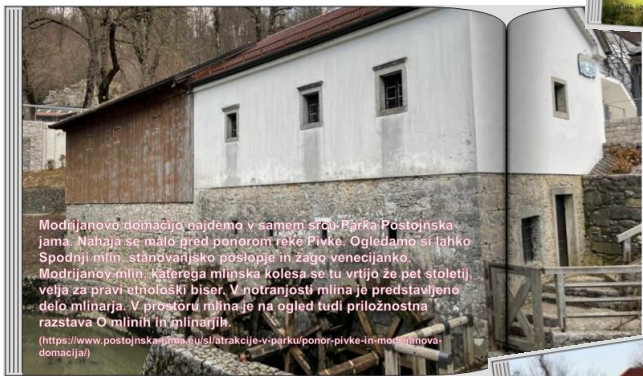
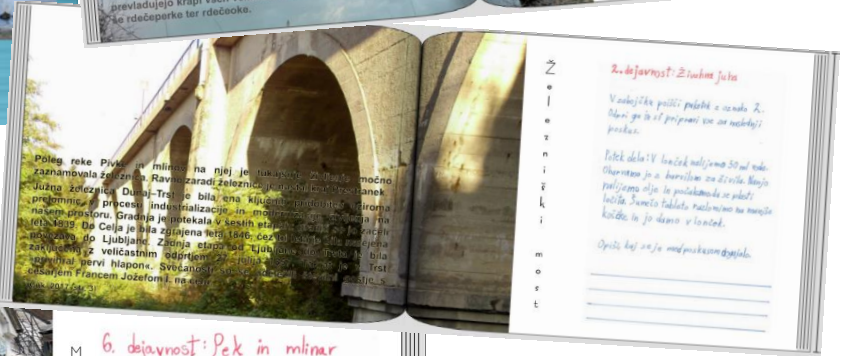
Želimo si, da bi ljudje bolje spoznali bogastvo in raznolikost življenja ob reki Pivki, spoznavali kulturno dediščino kraja, življenje naših prednikov, pomen mlinov in mlinarjev ter se sprostiti in uživali na svežem zraku.

Prav tako si želimo, da bi prek sponzorskih sredstev lahko financirali stroške priprave pripomočkov in izdelave knjižice dejavnosti, usmerjevalnih tabel na posameznih točkah ter da bi se kolesarska pot vrisala med obstoječe lokalne kolesarske poti.

4. 1 Spominki

4.1.1 Knjižica z aktivnostmi

Kot spominek udeležencu ostane knjižnica aktivnosti s fotografijami, ki so jih posneli člani krožka, in jo lahko uporabi tudi v prihodnje. Spodaj je prikazanih nekaj strani iz knjižice.

4.1.2 Lesen vodni mliček

Kot spominek ostane tudi vodni mlinček iz lesa, ki ga udeleženci izdelajo na zaključni postojanki.

4.1.3 Bombažni nahrbtnik

Bombažni nahrbtnik so izdelali učenci OŠ Prestranek. Je grafično potiskan s tehniko sitotiska. Vsak nahrbtnik je unikaten izdelek.

4.1.4 Mlinarjeva pogača

V Žejah pri Prestranku se je ohranil star običaj tepežkanje, ki tu ni bil prekinjen čez 100 let, kljub temu da so Žeje majhna vas z majhnim številom otrok. Tako se 28. decembra na vasi zberejo otroci, stari nekako od 2 do 12 let, vzamejo v roke šibe, hodijo od hiše do hiše ter tepežkajo odrasle. Na ta dan imajo gospodinje pripravljene za otroke darove: lešnike, bombone, arašide ... Ob tej priložnosti otrokom spečejo iz testa tudi ptičke in pletenke.

Pletenke in ptičke smo spekli tudi sami. Glavna sestavina je domača ekološka moka od lokalnega kmeta, mleto na mlin na starodavni način. Kruhke smo poimenovali mlinarjeve pogače. Pogače bi služile tudi kot spominki.

5 Zaključek

V tem šolskem letu smo pod drobnogled vzeli relacijo od Žej do Postojnske jame in pripravili nezahtevno krožno kolesarsko pot, ob kateri udeleženci raziskujejo in spoznavajo življenje ob reki Pivki in prek naravoslovnih poskusov spoznajo kemijske zakonitosti vode.

Posvetili smo se raziskovanju življenja, kulture in zgodovine ob reki Pivki, saj ta ključno vpliva na življenje ob njej. Tu se je nekoč nahajalo več mlinov in žag. Žal je večina teh mlinov propadla. Z učenci smo si ogledali mline, ki tu še stojijo, in sicer Tišlerjev in Čadežev mlin. Kolesarska pot se konča pri Postojnski jami, in sicer pri Modrijanovem mlinu, ki je danes turistična znamenitost in velja za etnološki biser.

Tišlerjev mlin leži v bližini šole, zato smo ga postavili v ospredje. Tu se namreč začne in konča naša kolesarska pot. Je izrednega pomena za šolske in vrtčevske dejavnosti. Šolski in vrtčevski otroci se tja večkrat odpravijo in ob njem spoznavajo mlinarsko tradicijo, živalstvo in rastlinstvo v in ob reki Pivki ter kulturno dediščino kraja. Zavod za spomeniško varstvo iz Gorice je mlinarsko-žagarsko enoto uvrstil v varstveni režim 1. stopnje. Mlin je ohranjen, na pogled izjemno slikovit in zanimiv, žal pa premalo prisoten v lokalnih turističnih ponudbah.

V nalogi smo predstavili popolnoma uresničljivo idejo, kako bi udeležence kolesarske poti navdušili za raziskovanje naših krajev in se v naši okolici zadržali kakšen dan več. S tem bi vplivali na razvoj turizma tudi izven Postojne.

Naš turistični proizvod je orientacijska dejavnost *lov na izgubljeni mlin*. Orientacijska pot je opisana kot pravljica, v kateri udeležence nagovarja izmišljeni mlinar, g. Tišler. Sodelujoči prejmejo nahrbtnike, v katerih se nahajajo različni pripomočki za izvedbo aktivnosti, mlinarjeva pogača (malica), voda ter pisalo. Na različnih točkah, poimenovanih postojanke, udeleženci sledijo napotkom v knjižici dejavnosti in rešujejo različne naloge oziroma izzive. Naš izdelek bi tržili in promovirali prek sodobnih socialnih omrežij in spletnih strani, vendar smo se zaradi želje, da se udeleženci bolj povežejo z naravo z vsemi čuti, odločili, da ga izpeljemo brez motečih pametnih naprav in s tem poskrbimo tudi za varnost med kolesarjenjem.

Kot spomin na opravljen lov na izgubljeni mlin udeležencem ostanejo unikatni spominki: nahrbtnik, knjižica dejavnosti ter leseni mlinček.

6 Viri in literatura

- Samsa, M. in Brovč, G., 2017. Žeje. *Postojnski preprih*, 74/11, str. 10–11.
- Habe, F., 1996. Mlini in žage na vodni pogon na Pivki in Planinskem polju nekoč in danes. Postojna: Občina. Društvo za varstvo kraškega okolja.
- Kolenc, D., 2006. Dober dan, Krpanova dežela: sprehodi po notranjskih poteh. Postojna: Notranjsko-kraški regionalni zavod za turizem: Postojnska jama, turizem.
- Čuk, A., 2017. Pesem od železne ceste po Notranjskem. *Postojnski preprih*, 75/11, str. 3.
- Brovč, G., 2017. »Štirimostovje« na Prestranku. *Postojnski preprih*, 76/11, str. 32.
- Brovč, G., 2015. Prestranek. *Postojnski preprih*, 53/9; str. 8–9.
- Rupnik, T., 2018. Analiza kakovostnega stanja Rakiškega stržena in predlog prostorske ureditve prostora - magistrsko delo. Koper: Univerza na Primorskem.
- <https://www.visit-postojna.si/si/kaj-poceti/pohodnistvo/pohodne-in-sprehajalne-poti/sprehajalna-pot-ob-reki-pivki> (pridobljeno 10. 11. 2021).
- <https://www.postojnska-jama.eu/sl/atrakcije-v-parku/ponor-pivke-in-modrijanova-domacija/> (pridobljeno 10. 11. 2021).
- <https://www.kovodpostojna.si/odpadne-vode/cistilne-naprave/cistilne-naprave/ccn-postojna/> (pridobljeno 5. 1. 2022).
- Turistični krožek OŠ Prestranek, 2019. Pravljica pod štivanskim mostom. Prestranek: Osnovna šola, str. 25.
- Turistični krožek OŠ Prestranek, 2019. Zloženska. Prestranek: Osnovna šola, str. 26–27.